

Αμερικανική Πολιτιστική Διπλωματία και Κύπρος

Ερευνητική Εργασία (Research Paper)

Μάϊος 2023
Αρ.10

Εικόνα εξωφύλλου: Εορτασμός της εθνικής
εορτής, της 4ης Ιουλίου, στην Πρεσβεία των
ΗΠΑ στην Κύπρο, Λευκωσία

Copyright © 2023 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος.

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον
ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε
δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους
συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Ερευνητική Εταίρος
(Research Fellow)

Περί της συγγραφέως

Η Μαρία Χατζηαθανασίου εργάζεται ως Μεταδιδακτορική Ερευνητική Συνεργάτιδα, στην Έδρα ΟΥΝΕΣΚΟ στην Ψηφιακή Πολιτιστική Κληρονομιά, στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Λεμεσός). Κατέχει διδακτορικό τίτλο σπουδών στην Νεότερη Ιστορία από το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ (Αγγλία), μεταπτυχιακό στην Ιστορία της Τέχνης από το ίδιο πανεπιστήμιο και πτυχίο στην Αγγλική Λογοτεχνία από το Πανεπιστήμιο του Έσσεξ (Αγγλία). Έχει πραγματοποιήσει μεταδιδακτορική έρευνα στο θέμα της πολιτιστικής διπλωματίας στην Ανατολική Μεσόγειο, με τίτλο «Διά της έλξεως εξουσία: Βρετανική, Ελληνική και Τουρκική Πολιτιστική Διπλωματία στην Κύπρο, 1945-1974», μέσω χρηματοδοτούμενης υποτροφίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019-2021). Η μονογραφία της Προπαγάνδα και η Επανάσταση της Κύπρου: Εξέγερση, Αντι-εξέγερση, και ΜΜΕ, 1955-1959 (Propaganda and the Cyprus Revolt: Rebellion, Counter-Insurgency, and the Media, 1955-1959) εκδόθηκε στα Αγγλικά από τον εκδοτικό οίκο I. B. Tauris το 2020. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την πολιτιστική διπλωματία και πολιτιστική πολιτική, αποικιακές εξεγέρσεις και αντι-εξεγέρσεις, προπαγάνδα και πολιτιστική ιστορία, ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά.

Αμερικανική Πολιτιστική Διπλωματία και Κύπρος

Εισαγωγή

Το παρόν άρθρο μελετά τη σύγχρονη πολιτική που ασκείται από τις ΗΠΑ στην Κύπρο στον τομέα της πολιτιστικής διπλωματίας. Σε αυτή τη μελέτη τίθενται προς διερεύνηση τα εξής ερωτήματα: Ποια είναι η σύγχρονη κρατική εξωτερική πολιτική πολιτιστικής διπλωματίας των ΗΠΑ και πώς αυτή εκφράζεται στο συγκεκριμένο χώρο της Κυπριακής Δημοκρατίας; Στόχος και πρόθεση αυτής της σύντομης μελέτης είναι να ενημερώσει τον αναγνώστη για αυτό το σχετικά ανεξερεύνητο θέμα, το οποίο υπάγεται στο συνεχώς αναπτυσσόμενο πεδίο της πολιτιστικής διπλωματίας. Η μελέτη, ενδεχομένως να φανεί χρήσιμη ή και ενδιαφέρουσα στον αναγνώστη που δεν γνωρίζει το συγκεκριμένο θέμα, ή στον αναγνώστη που ήδη μελετά αυτό το θέμα, ή ακόμα και στον αναγνώστη που ασκεί πολιτιστική διπλωματία μέσα από την ιδιότητά του (π.χ. κρατικοί εκπρόσωποι), ή αφομοιώνει (ή και απορρίπτει) την πολιτιστική διπλωματία ξένων κρατών ως πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας και ως ταξιδιώτης εκτός των συνόρων της.

Η μελέτη ξεκινά εξηγώντας, επιγραμματικά, τι σημαίνει ο όρος «πολιτιστική διπλωματία», πότε αυτή χρησιμοποιείται, από ποιους και γιατί, οριοθετώντας με αυτόν τον τρόπο το πλαίσιο στο οποίο κινείται το κείμενο. Ακολούθως, παρουσιάζονται βασικές πληροφορίες σχετικά με την επίσημη κρατική πολιτική πολιτιστικής διπλωματίας που ασκείται από τις ΗΠΑ, ως μία από τους άξονες της εξωτερικής της πολιτικής. Έμφαση δίνεται στη διακυβέρνηση Donald Trump (20/01/2017 – 20/01/2021) και πώς αυτή επηρέασε την δημόσια εικόνα των ΗΠΑ με το πέρας της. Στη συνέχεια σκιαγραφείται η διαπολιτισμική σχέση των ΗΠΑ με την Κύπρο, πώς δηλαδή οι ΗΠΑ *υπάρχουν* και δηλώνουν πολιτιστική παρουσία στην Κυπριακή Δημοκρατία σήμερα. Ως συμπέρασμα, παρατίθενται μερικές σκέψεις / παρατηρήσεις που αφορούν στην πολιτιστική διπλωματία των ΗΠΑ και στην επίδραση αυτής στην κοινωνία της Κύπρου.

 Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί, λοιπόν, να αποτελέσει εργαλείο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και, ταυτόχρονα, μέσο «προσέγγισης» άλλων λαών, χρησιμοποιώντας και επικοινωνώντας χαρακτηριστικά γνωρίσματα του λαού αυτού του κράτους.

Πολιτιστική διπλωματία: «η ήπια ισχύς της έλξης»¹

Ο Έλληνας φιλόσοφος Χρήστος Γιανναράς ορίζει την διπλωματία ως «την επιστήμη ή τέχνη να αντιπροσωπεύεται επίσημα (με συγκεκριμένα θεσμικά πλαίσια) ένα κράτος στις κυβερνήσεις άλλων κρατών ή σε διεθνείς οργανισμούς», και τη δεξιότητα και ικανότητα στη διαχείριση των εξωτερικών σχέσεων μιας πολιτείας.² Πολιτιστική διπλωματία, ονομάζει «τη μεθοδική χρήση στοιχείων (ή γνωρισμάτων ιδιαιτερότητας) του πολιτισμού μιας χώρας κατά την άσκηση διαχείρισης των εξωτερικών της (διεθνών) σχέσεων»³. Όσοι περισσότεροι άνθρωποι, οι οποίοι βρίσκονται στο διεθνή χώρο, γνωρίζουν και χρησιμοποιούν «τη γλώσσα ενός λαού, τα πολιτιστικά του επιτεύγματα, την ιστορία και τις καλλιτεχνικές μνημειώσεις του πολιτισμού του, αλλά και το επικαιρικό κάθε φορά επίπεδο καλλιέργειας που εμφανίζει, συνιστά δυνατότητες για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Αυτές τις δυνατότητες αξιοποιεί η πολιτιστική διπλωματία.»⁴

Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί, λοιπόν, να αποτελέσει εργαλείο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και, ταυτόχρονα, μέσο «προσέγγισης» άλλων λαών, χρησιμοποιώντας και επικοινωνώντας χαρακτηριστικά γνωρίσματα του λαού αυτού του κράτους.⁵ Η πολιτιστική διπλωματία είναι ένα από τα κυριότερα εργαλεία που δύναται ένα κράτος να αξιοποιήσει για να προωθήσει τα εθνικά του συμφέροντα και να εδραιώσει τη θέση του στον κόσμο. Όπως εύστοχα, όμως, διευκρινίζει ο Γιανναράς, «πολιτιστική διπλωματία μπορεί να ασκηθεί μόνο από λαούς που μπορούν να διακρίνουν τι το ξεχωριστό, το αποκλειστικά δικό τους έχουν να συνεισφέρουν στον διεθνή στίβο των πολιτιστικών αλληλεπιδράσεων».⁶

Η πολιτιστική διπλωματία είναι ένα από τα κυριότερα εργαλεία που δύναται ένα κράτος να αξιοποιήσει για να προωθήσει τα εθνικά του συμφέροντα και να εδραιώσει τη θέση του στον κόσμο.

¹ 'Soft power of attraction' όρος που εισάγει στα τέλη της δεκαετίας του 1980, και έκτοτε χρησιμοποιεί και αναπτύσσει, ο πολιτικός επιστήμονας Joseph S. Nye, Jr. Για παράδειγμα, στο άρθρο με τίτλο 'Covid-19's painful lesson about strategy and power', ιστοσελίδα 'War on the Rocks', 26 Μαρτίου 2020. <https://warontherocks.com/2020/03/covid-19s-painful-lesson-about-strategy-and-power/>

² Χρήστος Γιανναράς, *Πολιτιστική Διπλωματία: Προθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού* (Αθήνα: Ίκαρος, 2003, Β' Έκδοση), 14.

³ ό.π.

⁴ ό.π.

⁵ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εξωτερικών, *Ειδικά Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής, Πολιτιστική Διπλωματία*, <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>.

⁶ Χρήστος Γιανναράς, *Πολιτιστική Διπλωματία: Προθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού* (Αθήνα: Ίκαρος, 2003, Β' Έκδοση), 32.

Ο όρος «πολιτιστική διπλωματία», αλλά και οι συγγενικοί όροι «ήπια ισχύς» και «δημόσια διπλωματία», έχουν εισχωρήσει στο λεξιλόγιο των διεθνών σχέσεων και έχουν γίνει μια καθιερωμένη ορολογία σε ό,τι αφορά στη διαδικασία νοηματοδότησης θεμάτων εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους.⁷ Ο όρος «πολιτιστική διπλωματία», κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, «του αιώνα των μεγάλων αλλαγών» όπως ονομάζεται,⁸ διευρύνθηκε τόσο ώστε σήμερα να περιλαμβάνει οποιαδήποτε πρακτική σχετίζεται με στοχευμένες πολιτιστικές συνεργασίες μεταξύ κρατών ή ομάδας κρατών που αποσκοπούν σε κάτι,⁹ συνήθως σε ένα μακροπρόθεσμο, μεγαλεπήβολο αποτέλεσμα όπως είναι η φιλία μεταξύ των κρατών· «φιλία» με την έννοια της σχέσης και της συνεργασίας που να ευνοεί τα εθνικά συμφέροντα αυτών των κρατών.

 «πολιτιστική διπλωματία» μπορεί να ορισθεί ως μια σειρά πράξεων που βασίζονται στην ανταλλαγή ιδεών, αξιών, παραδόσεων και άλλων εκφάνσεων πολιτισμού ή συλλογικής ταυτότητας, με σκοπό την ενδυνάμωση σχέσεων, τη βελτίωση κοινωνικο-πολιτιστικών συνεργασιών, την προώθηση εθνικών συμφερόντων και παραπέρα.

Άρα, «πολιτιστική διπλωματία» μπορεί να ορισθεί ως μια σειρά πράξεων που βασίζονται στην ανταλλαγή ιδεών, αξιών, παραδόσεων και άλλων εκφάνσεων πολιτισμού ή συλλογικής ταυτότητας, με σκοπό την ενδυνάμωση σχέσεων, τη βελτίωση κοινωνικο-πολιτιστικών συνεργασιών, την προώθηση εθνικών συμφερόντων και παραπέρα. Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να ασκηθεί από το δημόσιο-κρατικό τομέα, τον ιδιωτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών, τους μη-κερδοσκοπικούς οργανισμούς, και ένα συνδυασμό των προηγούμενων φορέων. Προγράμματα ανταλλαγής (φοιτητών, μαθητών, καλλιτεχνών κ.ά.), μορφωτικές και πολιτιστικές δράσεις, επιστημονικά συνέδρια και διαλέξεις, λογοτεχνία (π.χ. εκθέσεις βιβλίου), κινηματογράφος, θέατρο, εικαστικές τέχνες (π.χ. περιοδεύουσες εκθέσεις), χορός και μουσική (π.χ. συναυλίες) – όλα αυτά μπορούν να αποτελέσουν θεσμικά εργαλεία της πολιτιστικής διπλωματίας ενός κράτους, δηλαδή, εξαγωγίμα πολιτιστικά προϊόντα.

⁷ Ien Ang, Yudhishthir Raj Isar & Phillip Mar, “Cultural diplomacy: beyond the national interest?,” *International Journal of Cultural Policy* 21, no.4 (2015), 366.

⁸ John Higgs, *Ο αιώνας των μεγάλων αλλαγών: Κατανοώντας τις αντιφάσεις και τις προκλήσεις του 20^{ου} αιώνα* (Αθήνα: Μεταίχμιο, 2016).

⁹ Ien Ang et al., 366.

Σε έναν διασυνδεδεμένο, αλληλεξαρτώμενο, παγκοσμιοποιημένο κόσμο, στον οποίο η πανταχού παρούσα και ραγδαίως εξελισσόμενη τεχνολογία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, μας εξασφαλίζει πρόσβαση ο ένας στον άλλον (ή τουλάχιστον στην εικόνα του άλλου), η πολιτιστική διπλωματία είναι καθοριστικής σημασίας για τις ευκαιρίες που προσφέρει, για παράδειγμα την προαγωγή της κατανόησης, την όξυνση της αντίληψης του Άλλου αλλά και του Εαυτού, της μεταξύ τους επικοινωνίας, της επιδίωξης για ειρήνη και σταθερότητα σε έναν κόσμο που βρίθει φόβου, προκλήσεων και απειλών.

Σε έναν διασυνδεδεμένο, αλληλεξαρτώμενο, παγκοσμιοποιημένο κόσμο, στον οποίο η πανταχού παρούσα και ραγδαίως εξελισσόμενη τεχνολογία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, μας εξασφαλίζει πρόσβαση ο ένας στον άλλον (ή τουλάχιστον στην εικόνα του άλλου), η πολιτιστική διπλωματία είναι καθοριστικής σημασίας για τις ευκαιρίες που προσφέρει, για παράδειγμα την προαγωγή της κατανόησης, την όξυνση της αντίληψης του Άλλου αλλά και του Εαυτού, της μεταξύ τους επικοινωνίας, της επιδίωξης για ειρήνη και σταθερότητα σε έναν κόσμο που βρίθει φόβου, προκλήσεων και απειλών. Η πολιτιστική διπλωματία, συνεπώς, ιδιαίτερα εν καιρώ κρίσης, όπως μέχρι πρόσφατα αυτής του κορωνοϊού ή και ακόμη πιο πρόσφατα, κατά τη διάρκεια της Ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, διαδραματίζει έναν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στις σχέσεις μεταξύ των κρατών, μιας και συμβάλλει στην

αρμονική συνύπαρξή τους, αλλά και στην «ύπαρξη» του πολιτισμού του ενός μέσα στον άλλον.

ΗΠΑ και πολιτιστική διπλωματία

Οι ΗΠΑ αποτελούν ένα από τα πιο ισχυρά κράτη στον πλανήτη και, μέρος της ισχύος τους προέρχεται από την κεφαλαιοποίηση των εξαγωγίμων πολιτιστικών της προϊόντων. Οι περισσότεροι από τους μέχρι τώρα προέδρους των ΗΠΑ είχαν αντιληφθεί το ότι η εξουσία συνοδεύεται από την ικανότητα ενός κράτους να επηρεάσει και να προσελκύσει άλλα κράτη. Αυτό φαίνεται άλλωστε από το γεγονός ότι το πρώτο θεσμοθετημένο όργανο δημόσιας διπλωματίας των ΗΠΑ υπήρξε η Επιτροπή για τη Δημόσια Πληροφόρηση (Committee on Public Information), η οποία συστάθηκε το 1917, από τον Woodrow Wilson, προκειμένου να οργανώσει την είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.¹⁰ Γράφει ο πολιτικός επιστήμονας Joseph S. Nye Jr. ότι, εάν υπάρχει η

¹⁰ Νικόλαος Βασιλειάδης και Σοφία Μπουτσιούκη, *Πολιτιστική Διπλωματία: Ελληνικές και Διεθνείς Διαστάσεις* (Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015), 53.

δυνατότητα να κάνουμε τους άλλους να θέλουν αυτό που θέλουμε, τότε δεν υπάρχει η ανάγκη να τους εξαναγκάσουμε να πράξουν αυτό που θέλουμε. Εάν, για παράδειγμα, οι ΗΠΑ εκπροσωπούν αξίες τις οποίες άλλα κράτη θέλουν να υιοθετήσουν, τότε οι ΗΠΑ εξοικονομούν πόρους σε «καρότα και μαστίγια» («carrots and sticks»), με άλλα λόγια σε δέλεαρ και απειλές. Σε συνδυασμό με την σκληρή ισχύ, η ήπια ισχύς της έλξης είναι αυτό που ο στρατός αποκαλεί «πολλαπλασιαστή ισχύος» και που αποτελεί για τις ΗΠΑ και τις «δημοκρατικές αξίες» που προβάλλει, πηγή δύναμης. Για παράδειγμα, οι αμερικανικής προέλευσης δημοφιλείς ταινίες (“blockbuster”) ή η ποπ μουσική, που προβάλλουν θέματα που ενδεχομένως να είναι ταμπού σε άλλες κοινωνίες όπως, για παράδειγμα, η χειραφέτηση της σύγχρονης γυναίκας ή η ελεύθερη, ά-

σε συνδυασμό με την σκληρή ισχύ, η ήπια ισχύς της έλξης είναι αυτό που ο στρατός αποκαλεί «πολλαπλασιαστή ισχύος» και που αποτελεί για τις ΗΠΑ και τις «δημοκρατικές αξίες» που προβάλλει, πηγή δύναμης.

φοβη έκφραση της σεξουαλικής προτίμησης και προσανατολισμού ενός ατόμου, ενδέχεται να προσελκύσουν πολίτες κρατών όπου η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και οι προσωπικές ελευθερίες δεν είναι ακόμη κεκτημένο δικαίωμα. Η ήπια ισχύς διευκολύνει τους ανθρώπους να συμμετέχουν οικειοθελώς, να συμπλέουν, παρά να εξαναγκάζονται να συμφωνήσουν ή να ακολουθήσουν ή να υπακούσουν («σκληρή ισχύς»). Αυτό, διότι, όπως υποστηρίζουν οι Βασιλειάδης και Μπουτσιούκη, η ήπια ισχύς απευθύνεται στην ανθρώπινη συνείδηση αναζητώντας την συναίνεση μέσα από κοινές πολιτιστικές αξίες και αφετηρίες. Έτσι λοιπόν, η πολιτιστική διπλωματία δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες όπου οικοδομείται ένα διεθνές περιβάλλον με λιγότερες συγκρούσεις και με επίκεντρο τον άνθρωπο.

Η αμερικανική πολιτιστική διπλωματία, παραδοσιακά, ταυτίζεται με την προσπάθεια επηρεασμού των ξένων ακροατηρίων, την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων, καθώς και τη δημιουργία διαλόγου μεταξύ των αμερικανικών θεσμών και των Αμερικανών πολιτών με τους ομόλογούς τους στο εξωτερικό. Από την ίδρυσή του το 1961 μέχρι σήμερα, ο κυριότερος εκφραστής της κρατικής πολιτιστικής διπλωματίας των ΗΠΑ, και ένας από τους βασικότερους «παραγωγούς» και «εξαγωγούς» της ήπιας ισχύος της, είναι το Γραφείο Πολιτιστικών και Εκπαιδευτικών Σχέσεων (Bureau of Educational and Cultural Affairs), σύνθημα του οποίου είναι: «Προωθώντας Αμοιβαία Κατανόηση» («Promoting Mutual Understanding»). Το Γραφείο Πολιτιστικών και Εκπαιδευτικών Σχέσεων αποτελεί τμήμα

Η αμερικανική πολιτιστική διπλωματία, παραδοσιακά, ταυτίζεται με την προσπάθεια επηρεασμού των ξένων ακροατηρίων, την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων, καθώς και τη δημιουργία διαλόγου μεταξύ των αμερικανικών θεσμών και των Αμερικανών πολιτών με τους ομόλογούς τους στο εξωτερικό.

του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ. Η δράση του στοχεύει στην ανοικοδόμηση φιλικών, ειρηνικών σχέσεων μεταξύ του Αμερικανικού λαού και των λαών άλλων χωρών μέσω ακαδημαϊκών, πολιτιστικών, αθλητικών και επαγγελματικών ανταλλαγών και δράσεων, όπως επίσης και μέσω δημόσιων-ιδιωτικών συμπράξεων. Το Γραφείο στοχεύει στη δημιουργία μακροπρόθεσμων δεσμών μεταξύ των ΗΠΑ και άλλων χωρών.

Στο πλαίσιο μιας οργανωμένης στρατηγικής και συνειδητοποιημένης κρατικής προσπάθειας να παρουσιάζονται οι ΗΠΑ ως μια πολιτιστικά ποικιλόμορφη, δίκαιη, παγκόσμια, συμμετοχική και συμπεριληπτική, «ελεύθερη» κοινωνία, το Γραφείο Πολιτιστικών και Εκπαιδευτικών Σχέσεων προσφέρει χρηματοδότηση, σχεδιάζει προγράμματα αλλά και άλλες δραστηριότητες που ενθαρρύνουν Αμερικανούς και ξένους πολίτες, ιδιαίτερα πολίτες που προέρχονται από υποεκπροσωπούμενες ομάδες, όπως για παράδειγμα γυναίκες, φυλετικές και εθνοτικές μειονότητες, και άτομα με αναπηρίες, να συμμετέχουν σε αυτά και να συνεργάζονται. Πρόθεση και πρακτική του Γραφείου αυτού είναι να παρέχει ίσες ευκαιρίες σε άτομα, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής προέλευσης, φύλου, ηλικίας, θρησκείας, γεωγραφικής θέσης, κοινωνικοοικονομικού επιπέδου, σεξουαλικού προσανατολισμού κ.ά., ενώ τάσσεται υπέρ της δικαιοσύνης, της ισότητας και της ενσωμάτωσης.

Η πολιτιστική διπλωματία γενικότερα, αλλά και των ΗΠΑ ειδικότερα, στηρίζεται στην παραδοχή ότι επιτρέποντας σε αμερικανικές πολιτιστικές δραστηριότητες και σε πολιτιστικούς ηγέτες («cultural leaders») να εκφράζονται αυτόνομα στο εξωτερικό αποτελεί την καλύτερη διαφήμιση των αρετών μιας ελεύθερης κοινωνίας. Είναι γεγονός ότι τα κράτη, χρησιμοποιώντας τον πολιτισμό της χώρας τους, προσπαθούν να επικοινωνήσουν τα μηνύματά τους σε ξένα κράτη και σε άλλους λαούς.^{11 12} Το ότι υπάρχει πολιτική πρόθεση

¹¹ Νικόλαος Βασιλειάδης και Σοφία Μπουτσιούκη, 55.

¹² Δείτε επίσης τη σχετική βιβλιογραφία για την «έξυπνη ισχύ» ('smart power'). Ο Joseph Nye το 2004 στο βιβλίο του *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York, USA: PublicAffairs, 2004) πρότεινε ένα συνδυασμό ήπιας και σκληρής ισχύος για τη δημιουργία αυτού που ονομάζει «έξυπνη» ισχύ. Ο Nye εξηγεί πως η έξυπνη ισχύς «δεν είναι ούτε σκληρή ούτε ήπια. Είναι και τα δύο» σημειώνοντας ότι αυτή συνθέτει τις δύο μορφές ισχύος, δίνοντας προτεραιότητα στη διπλωματία και δίνοντας στην στρατιωτική ισχύ εφεδρικό ρόλο για την αποτροπή αναθεωρητικών πολιτικών δυνάμεων και την εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών.

και στόχος πίσω από την προώθηση μιας θετικής εικόνας ενός κράτους στο εξωτερικό, σε αυτήν την περίπτωση του Αμερικανικού κράτους και κοινωνίας, είναι πλέον αυταπόδεικτο.¹³

Μελετητές υποστηρίζουν ότι η περίοδος ακμής για την Αμερικανική κρατική πολιτιστική διπλωματία υπήρξε ο Ψυχρός Πόλεμος, όταν κρατικοί εκπρόσωποι αλλά και ανεξάρτητοι αμερικανικοί φορείς προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις ποικίλες εκφάνσεις αντι-αμερικανισμού που δρούσαν στο εξωτερικό. Παρόλο που η φήμη των ΗΠΑ έχει επιδεινωθεί παγκοσμίως, και ενώ η χρηματοδότηση για πολιτιστική διπλωματία είχε μειωθεί υπό την διακυβέρνηση Bush, Obama και Trump, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ εξακολουθούν να διστάζουν να επενδύσουν οικονομικούς πόρους σε ένα εργαλείο διπλωματίας που φαινόταν να λειτουργεί εύστοχα για περισσότερο από μισό αιώνα.¹⁴ Ταυτόχρονα, αξίζει να αναφερθεί ότι, τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται το ότι οι ΗΠΑ «αναθέτουν» στον ιδιωτικό τομέα την ευθύνη για Αμερικανική πολιτιστική επιρροή.¹⁵

Η Jessica Gienow-Hecht διακρίνει τρία βασικά οφέλη της Αμερικανικής πολιτιστικής διπλωματίας που ομολογούν και την ισχύ της: 1) Η πολιτιστική διπλωματία των ΗΠΑ ήταν παραδοσιακά «αντιδραστική», ήταν δηλαδή απάντηση σε «επιθέσεις» και κάθε φορά έπαιρνε διαφορετική μορφή. 2) Η πολιτιστική διπλωματία των ΗΠΑ επωφελήθηκε από τη συνεργασία της με τον ιδιωτικό τομέα. 3) Η πολιτιστική διπλωματία των ΗΠΑ βρήκε μεγαλύτερη ανταπόκριση από το ξένο κοινό όταν αυτή επεδείκνυε υπομονή και «άκουγε» (το κοινό της), δεν «μιλούσε» μόνο.

Σκεπτικιστές επιχειρηματολογούν ότι η εξασθένιση της Αμερικανικής ήπιας ισχύος επί προεδρίας Trump δεν τις επηρεάζει τόσο, αφού τα κράτη συνεργάζονται και (συνεχίζουν ή διακόπτουν τη συνεργασία τους) λόγω συμφέροντος και όχι λόγω της δημοφιλίας των εκπροσώπων τους, υποστηρίζοντας ότι το εθνικό συμφέρον πάντα θα καθορίζει τη σχέση μεταξύ των κρατών. Παρόλα αυτά, όπως επισημαίνει ο Nye, υπάρχουν διαβαθμίσεις συνεργασίας μεταξύ των κρατών, και αυτός ο βαθμός συνεργασίας επηρεάζεται τόσο από παράγοντες «έλξης» και «επιρροής» όσο και από παράγοντες «απώθησης».

Στην εποχή της πληροφόρησης (και της παρα-πληροφόρησης), θα συμφωνήσουμε με τον Nye στο ότι η επιτυχία εξαρτάται όχι μόνο από το ποιου ο στρατός νικά, αλλά και από το ποιου η ιστορία («story») νικά.

¹³ Kevin V. Mulcahy, "Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938–1978", *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 29:1, 7-28, 8.

¹⁴ Natalia Grincheva, "U.S. Arts and Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline and the Twenty-First Century Debate", *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 2010, 40:3, 169–83.

¹⁵ Jessica Gienow-Hecht, "US Cultural Diplomacy", *Transatlantic Cultures* digital platform, DOI: 10.35008/tracs-0075

Στην εποχή της πληροφόρησης (και της παρα-πληροφόρησης), θα συμφωνήσουμε με τον Nye στο ότι η επιτυχία εξαρτάται όχι μόνο από το ποιου ο στρατός νικά, αλλά και από το ποιου η ιστορία («story») νικά.¹⁶ Και ακριβώς για αυτό το λόγο, ο πολιτισμός, και ειδικότερα, η πολιτιστική διπλωματία μπορούν να δράσουν ως ένα εξαιρετικό επικοινωνιακό μέσο, το οποίο να μεταφέρει μηνύματα, εικόνες και ιστορίες, μέσω της μεθοδικής χρήσης γνωρισμάτων ιδιαιτερότητας του πολιτισμού μιας χώρας.¹⁷ Όπως το θέτει ο Ηλίας Μαγκλίνης, «να γίνουμε καλύτεροι αφηγητές του εαυτού μας».¹⁸

Επί προεδρίας Trump, ο τέως πλέον Πρόεδρος κατηγορείται ότι, όχι μόνο αμέλησε, αλλά και ότι υπέσκαψε,¹⁹ τη χρήση αυτών των χρήσιμων και ωφέλιμων ως προς το Αμερικανικό εθνικό συμφέρον, επικοινωνιακών εργαλείων. Η επιτυχημένη δημόσια διπλωματία απαιτεί υγιείς πολιτικές που να παρουσιάζονται στο ξένο κοινό κατά τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να κερδίζουν την ευρεία υποστήριξη ή, τουλάχιστον, την αποδοχή του. Μελετητές των Διεθνών Σχέσεων και επαγγελματίες του χώρου όπως οι διπλωμάτες, υποστηρίζουν ότι το προσωπικό στυλ του Trump είχε αποξενώσει ξένους ηγέτες και κοινό αφού, και οι δύο αντιλαμβάνονταν ότι, το ψέμα ήταν για τον Αμερικανό Πρόεδρο σε ημερήσια διάταξη, υπονομεύοντας, για παράδειγμα, την προσωπική σχέση εμπιστοσύνης που οι διπλωμάτες, διαχρονικά, προσπαθούν να αναπτύξουν με το κοινό τους.²⁰ Όπως εύστοχα ο Διπλωμάτης Τάσος Τζιωνής είχε αναπτύξει σε δοκίμιό του, το ψεύδεσθαι στις διεθνείς σχέσεις:

«συνιστά απάρνηση της καλής πίστης η οποία απαιτεί σεβασμό στην αλήθεια. Η αρχή της καλής πίστης είναι θεμελιώδης αρχή των διεθνών σχέσεων. Στις διεθνείς συναντήσεις, τις διαπραγματεύσεις και την εν γένει διεθνή επικοινωνία και τις συναλλαγές, η καλή πίστη θεωρείται όρος εκ των ων ουκ άνευ για τη διεξαγωγή τους. Αποκάλυψη της απουσίας της επισύρει ακόμη και την ακυρότητα των επιτευχθέντων. [...] Ηγέτης κράτους, ο οποίος αποκαλύπτεται ψευδόμενος, ευτελίζει τον λαό του και πλήττει το κύρος, την αξιοπιστία και την αξιοπρέπεια της χώρας του.»²¹

Ενόσω ακόμη ο Trump βρισκόταν στην Προεδρεία, πληθώρα Αμερικανών διπλωματών (συνήθως συνταξιοδοτημένων) και μελετητών, προσβλέποντας σε αλλαγή σκυτάλης στις

¹⁶ Joseph S. Nye Jr., “No, President Trump: You’ve Weakened America’s Soft Power”, Opinion, *The New York Times*, 25 Φεβρουαρίου 2020.

¹⁷ Χρήστος Γιανναράς, *Πολιτιστική Διπλωματία: Προσθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού* (Αθήνα: Ίκαρος, 2003, Β΄ Έκδοση), 14.

¹⁸ Ηλίας Μαγκλίνης, «Ο πολιτισμός ως εξαγωγίμο προϊόν», *Καθημερινή*, 23 Ιουλίου 2019, <https://www.kathimerini.gr/opinion/1035203/o-politismos-os-exagogimo-proion/>.

¹⁹ William Rugh, Zachary Shapiro, “Restoring U.S. Public Diplomacy”, CPD Blog, 29 July 2020, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/restoring-us-public-diplomacy>.

²⁰ ό.π.

²¹ Τάσος Τζιωνής, «Το ψεύδεσθαι στις διεθνείς σχέσεις», 29 Ιουλίου 2012, https://infognomonpolitics.gr/2012/07/blog-post_9158-3/

επερχόμενες Προεδρικές εκλογές του 2020, με την εκλογή του Joe Biden, προέβλεπαν ότι ο Biden θα αντιμετώπιζε την τεράστια πρόκληση της διαχείρισης και της ανοικοδόμησης της αμερικανικής δημόσιας διπλωματίας μετά από τα απανωτά λάθη του Trump του οποίου η κυβέρνηση είχε ουσιαστικά υπονομεύσει τις προσπάθειες στην δημόσια διπλωματία μέσω κακών πολιτικών και χρόνιας κακοδιαχείρισης. Ενδεικτικά, κατηγορήθηκε ο τέως Πρόεδρος, για την αναποτελεσματικότητά του όσον αφορά στη δημόσια διπλωματία, εφόσον η ανικανότητά του να λειτουργήσει ως ενεργός ακροατής της ξένης κοινής γνώμης και των Αμερικανών εμπειρογνομόνων που κατανοούν την ξένη κοινή γνώμη,²² οδήγησε στην οπισθοχώρηση και οπισθοδρόμηση της κρατικής αμερικανικής ήπιας ισχύος.

Και ενώ Αμερικανοί αξιωματούχοι ανέκαθεν προέβαλλαν μηνύματα «αλήθειας», «ελευθερίας» και «ανθρώπινης αξιοπρέπειας», επί Trump, μεγάλο μέρος του υπερπόντιου κοινού διαμόρφωσε διαφορετική εντύπωση για τις ΗΠΑ. Υπήρξε άραγε η διακυβέρνηση Trump η πρώτη στη σύγχρονη ιστορία των ΗΠΑ που αγνοούσε ή που δεν αντιλαμβανόταν τη σημασία και τη σημαντικότητα της δημόσιας διπλωματίας; Η ερώτηση αυτή φαντάζει παράλογη εάν αναλογιστεί κανείς το ποσόν των περίπου 2 δις. δολαρίων που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολογισμό για τη δημόσια διπλωματία των ΗΠΑ. Ξακουστά προγράμματα, όπως για παράδειγμα, οι Υποτροφίες Fulbright, έχουν ετήσιο προϋπολογισμό εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων. Παρόλα αυτά, φαίνεται ότι η διακυβέρνηση Trump χειριζόταν ανορθόδοξα τις σχέσεις της με το υπερπόντιο κοινό το οποίο είναι η «καρδιά», το επίκεντρο της δημόσιας διπλωματίας. Δεν είναι άλλωστε παράξενο το ότι το σύνθημα «Η Αμερική Πρώτα» (ή και «Πρώτα η Αμερική») είχε μικρή απήχηση στο εξωτερικό.²³ Σωστά ο Nye υποστηρίζει ότι «όταν ο Trump ερμηνεύει το σύνθημα 'Η Αμερική Πρώτα' με συντηρητικό τρόπο, κάνει τους άλλους να νιώθουν δεύτεροι».²⁴ Κι ενώ ο Trump αβάσιμα υποστήριζε ότι μπορούσε να «κάνει την Αμερική μεγάλη ξανά», τα στοιχεία και τα γεγονότα εξακολουθούν να δείχνουν το αντίθετο. Στην πραγματικότητα, οι ΗΠΑ έχουν χάσει μερίδιο της αξιοπιστίας τους. Η σχέση που δεν έχει ο Πρόεδρος με την αλήθεια έχει «υποτιμήσει το νόμισμα της εμπιστοσύνης» που χρειάζεται κατά τη διάρκεια μιας κρίσης.²⁵

Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, ιδιαίτερα μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, και μέχρι και τις αρχές του αιώνα που οδεύουμε τώρα, οι ΗΠΑ θεωρούνταν, αν και όχι από όλους, ως μια «καλή δύναμη» («benevolent force») στον κόσμο. Για μεγάλο

²² William Rugh, Zachary Shapiro, “Restoring U.S. Public Diplomacy”, CPD Blog, 29 July 2020, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/restoring-us-public-diplomacy->, *The Department of State Bulletin*, Vol. 43, Part 1.-, ‘2019 in Review & Look Ahead to 2020: Breaking New Ground in Our Bilateral Security Relationship’, U.S. Embassy in Cyprus website, News & Events, 29 Δεκεμβρίου 2019. <https://cy.usembassy.gov/20191231-year-inreview/>

²³ Paul Hare, “Public Diplomacy and Soft Power? No Thanks, It's America First”, USC Center on Public Diplomacy Blog, 18 Φεβρουαρίου 2020.

²⁴ Nye Jr., “No, President Trump: You’ve Weakened America’s Soft Power”.

²⁵ ό.π.

χρονικό διάστημα, επικρατούσε η αντίληψη πως, παρόλο το καθεστώς τους ως μεγάλη δύναμη, οι ΗΠΑ λειτουργούσαν για το «κοινό καλό» παρά για το δικό τους συμφέρον. Αυτή η αντίληψη νομιμοποιούσε εν μέρει την ισχύ της, επιτρέποντας σε πολλά ξένα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, να νιώθουν περισσότερη ασφάλεια στην παρουσία τους παρά να νιώθουν ότι βρίσκονται υπό την απειλή της ηγεμονίας της. Επιπρόσθετα, ενόψει της δυνητικής απειλής της Σοβιετικής Ένωσης, του αντίπαλου αυτού δέους, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, πολλά κράτη της Δύσης στηρίζονταν στην ισχύ των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ θεωρούνταν ως εγγυήτρια δύναμη της ελευθερίας και της δημοκρατίας, όπως επίσης και ο σημαντικότερος υποστηρικτής των φιλελεύθερων αξιών που εκφράζονταν μέσα από τα ισχυρά και αποτελεσματικά θεσμικά της όργανα. Παρουσιαζόταν ως μια ελεύθερη, φιλελεύθερη, δημοκρατική κοινωνία, και εθεωρείτο έτσι ειδικά από εκείνους που στερούνταν «σπίτι τους» τις πιο πάνω αξίες και δικαιώματα.²⁶

Η ήπια ισχύς μιας χώρας όμως δεν είναι εγγυημένη. Το παράδειγμα των ΗΠΑ το αποδεικνύει. Όντας η πρωτοπόρος χώρα στην σκληρή και στην ήπια ισχύ κατά τη διάρκεια του τέλους του 20^{ου} αιώνα και της αρχής του 21^{ου} αιώνα, φαίνεται πως έχει πλέον χάσει σε μεγάλο βαθμό τις καλές προθέσεις και την εμπιστοσύνη των υπόλοιπων χωρών που μπορούσε να αξιοποιήσει για να υλοποιήσει τους στρατηγικούς της στόχους. Και ενώ κάποτε οι ΗΠΑ θεωρούνταν φάρος ελευθερίας, ήδη πριν από τη διακυβέρνηση Trump και πριν από τις εκλογές του 2016 και την άνοδο του αφηγήματος «Πρώτα η Αμερική», ο πόλεμος στο Ιράκ, η διεθνής οικονομική κρίση, η απάντηση της αμερικανικής κυβέρνησης στον τυφώνα Κατρίνα αλλά και άλλα γεγονότα, συνέβαλαν στην πτώση της δημοτικότητας των ΗΠΑ.

η διακυβέρνηση Trump χειριζόταν ανορθόδοξα τις σχέσεις της με το υπερπόντιο κοινό το οποίο είναι η «καρδιά», το επίκεντρο της δημόσιας διπλωματίας. Δεν είναι άλλωστε παράξενο το ότι το σύνθημα «Η Αμερική Πρώτα» (ή και «Πρώτα η Αμερική») είχε μικρή απήχηση στο εξωτερικό.¹ Σωστά ο Nye υποστηρίζει ότι «όταν ο Trump ερμηνεύει το σύνθημα 'Η Αμερική Πρώτα' με συντηρητικό τρόπο, κάνει τους άλλους να νιώθουν δεύτεροι».

²⁶ Alistair MacDonald, *Sources of soft power: How perceptions determine the success of nations*, British Council Report, Φεβρουάριος 2020, 35.

Η πολιτιστική διπλωματία των ΗΠΑ στην Κύπρο

Η πολιτική των ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο κατά τη διάρκεια της διακυβέρνηση Trump ταλαντεύτηκε σφοδρά.²⁷ Όπως υπολογίζεται από αναλυτές, οι ΗΠΑ θα παραμείνουν στο εγγύς μέλλον ο πιο ισχυρός και συνεπής παράγοντας στην Ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειο, παρά τη σχετική αποδέσμευση και την εσωτερική εστίαση των τελευταίων ετών.²⁸ Η επίσημη σχέση των δύο κρατών, ΗΠΑ και Κυπριακής Δημοκρατίας, ξεκινά με την ανεξαρτησία της Κύπρου. «Η Κυβέρνηση των ΗΠΑ αναγνωρίζει την Κυβέρνηση της Κύπρου και προάγει το γενικό προξενείο της στη Λευκωσία σε καθεστώς πρεσβείας, με ημερομηνία έναρξης ισχύος 16 Αυγούστου . Εν αναμονή της άφιξης του πρώτου Αμερικανού πρέσβη, Λ. Ντάγκλας Χεγκ που θα ενεργήσει ως Επιτετραμμένος».²⁹ Με αυτή τη σύντομη ανακοίνωση, το 1960, οι ΗΠΑ αναβάθμιζαν την κρατική παρουσία τους στην νεοσύστατη Κυπριακή Δημοκρατία. Με τη μετάβαση της Κύπρου από Βρετανική αποικία σε ανεξάρτητο κράτος, μια σειρά «ευγενών στόχων» όπως η προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κύπρου, προωθώντας προσωπικούς, επαγγελματικούς και θεσμικούς δεσμούς μεταξύ ιδιωτών πολιτών και οργανισμών στις Ηνωμένες Πολιτείες και στο εξωτερικό, καθώς και προβάλλοντας την ιστορία, την κοινωνία, την τέχνη και τον πολιτισμό των ΗΠΑ στο ξένο κοινό, έμπαιναν σε τροχιά υλοποίησης. Προηγουμένως, και κατά τη διάρκεια της βρετανικής κυριαρχίας στο νησί, οι ΗΠΑ είχαν παρουσία στην Κύπρο μέσω του Προξενείου τους, όπως επίσης και ο Λίβανος, το Ισραήλ, η Αίγυπτος, η Ελλάδα και η Τουρκία, και ορισμένοι επίτιμοι πρόξενοι Σκανδιναβικών χωρών. Όπως έγραφε, ωστόσο, το 1951 ο Αντιπρόσωπος του Βρετανικού Συμβουλίου στην Κύπρο, John Graham, στην Ετήσια Έκθεσή του για το 1950/51, «δεν υπάρχει ουσιαστικά κανένα πολιτιστικό έργο από αυτές τις κυβερνήσεις» στο νησί.³⁰

Από το 1960 και έπειτα, η Πρεσβεία των ΗΠΑ στη Λευκωσία, μέσα από την οποία η δράση του Γραφείου Πολιτιστικών και Εκπαιδευτικών Σχέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ διοχετεύεται στο κοινό της Κύπρου, προωθεί διμερείς πολιτιστικές συνεργασίες και εκπαιδευτικά προγράμματα ανταλλαγών (διαθέσιμα τόσο για Αμερικανούς όσο και για Κύπριους). Οι ΗΠΑ και η Κύπρος συνδέονται με μία διαπολιτισμική σχέση, με εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών να ανανεώνονται

²⁷ Mehmet Yegin, “United States Policy in the Eastern Mediterranean”, *Comparative Southeast European Studies*, 2022, 70:3, 439–461, 448, <https://doi.org/10.1515/soeu-2022-0030> .

²⁸ Aristotle Tziampiris, “The Greater Eastern Mediterranean and Greece”, CPD Blog, 19 March 2021, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/greater-eastern-mediterranean-and-greece> .

²⁹ *The Department of State Bulletin*, Vol. 43, Part 1, p. 388. Original in English: ‘The Department of State announced on August 16 that, concurrent with the achievement of independence by the Cypriot people and the establishment of the Republic of Cyprus, the U.S. Government is extending recognition to the Government of Cyprus and elevating its consulate general at Nicosia to embassy status, effective August 16. Pending the arrival of the first American ambassador, L. Douglas Heck will act as Chargé d’affaires.’

³⁰ Κρατικό Αρχείο Κύπρου, SA1/1545/1950/1, The British Council–Cyprus, Representative’s Annual Report 1950/51 by John Graham, Red33.

συνεχώς. Στον τομέα της εκπαίδευσης παρέχονται ευκαιρίες σε Κύπριους πολίτες για φοίτηση στην Αμερική, για παράδειγμα μέσω χορήγησης υποτροφιών και προγραμμάτων ανταλλαγών («exchange programmes»). Η Αμερικανική Πρεσβεία υποστηρίζει το γραφείο EducationUSA στην Κύπρο, το οποίο παρέχει πληροφορίες για τις σπουδές στις Ηνωμένες Πολιτείες και για τρόπους χρηματοδότησή τους.³¹ Σχεδόν μισό αιώνα τώρα οι ΗΠΑ

Σχεδόν μισό αιώνα τώρα οι ΗΠΑ «επένδυσαν» περισσότερα από \$500 εκατομμύρια στην Κύπρο παρέχοντας υποτροφίες, ενδυναμώνοντας δικοινοτικούς δεσμούς μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, και στηρίζοντας την έρευνα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα

«επένδυσαν» περισσότερα από \$500 εκατομμύρια στην Κύπρο παρέχοντας υποτροφίες, ενδυναμώνοντας δικοινοτικούς δεσμούς μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, και στηρίζοντας την έρευνα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα (π.χ. μέσα από τη χρηματοδότηση του μη-κερδοσκοπικού οργανισμού Cyprus Seeds³²). Τα προγράμματα ανταλλαγών φιλοξενούν στις ΗΠΑ νέους, εκπαιδευτές, καλλιτέχνες, αθλητές, και ανερχόμενους ηγέτες («rising leaders») από περισσότερες από 160 χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Το Γραφείο Πολιτιστικών και Εκπαιδευτικών Σχέσεων διαχειρίζεται επίσης διάφορες άλλες πρωτοβουλίες που προωθούν και ενδυναμώνουν αμοιβαία κατανόηση μεταξύ πολιτισμών, για παράδειγμα πρωτοβουλίες που στόχο

έχουν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς του κόσμου ολόκληρου, και οι οποίες παρέχουν εκπαιδευτικούς πόρους σε άτομα που ενδιαφέρονται να μάθουν για την Αμερικανική κουλτούρα και την Αγγλική γλώσσα. Στον τομέα του πολιτισμού, προωθούνται οι ανταλλαγές πολιτιστικών προϊόντων, για παράδειγμα το 2017 το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης δάνεισε έργα της συλλογής του στη Λεβέντειο Πινακοθήκη τα οποία συμπεριλήφθηκαν στην έκθεση «Παράδοση Αφροδίτη» (28/9/2017-15/1/2018).

Κάθε χρόνο στην Αμερικανική Πρεσβεία διοργανώνεται πάρτι για τους εορτασμούς της 4^{ης} Ιουλίου, την Ημέρα Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ. Ανάμεσα στους προσκεκλημένους είναι πολλοί Κύπριοι, επιφανείς και μη, που συνδέονται με τις ΗΠΑ (φοιτητές, επιχειρηματίες, κρατικοί λειτουργοί κ.ά.). Εκεί, Αμερικανοί και Κύπριοι συνδιαλέγονται και διασκεδάζουν, ενδυναμώνοντας κοινωνικούς δεσμούς και δημιουργώντας θετικές εντυπώσεις και καινούργιες αναμνήσεις. Αυτή η πρόθεση για συνεργασία, συνύπαρξη στο γεωγραφικό πλαίσιο της Κύπρου και αλληλοκατανόηση, εκφράζεται επίσης μέσα από άλλες

³¹ '2019 in Review & Look Ahead to 2020: Breaking New Ground in Our Bilateral Security Relationship', U.S. Embassy in Cyprus website, News & Events, 29 Δεκεμβρίου 2019. <https://cy.usembassy.gov/20191231-year-in-review/>

³² Cyprus Seeds website <https://cyprusseeds.com/>

διοργανώσεις της Πρεσβείας και άλλων μη κρατικών συνδέσμων. Κατά τη διάρκεια αυτών, ο/η Πρέσβης όπως και όλο το προσωπικό της Πρεσβείας λειτουργούν ως «πολιτιστικοί διπλωμάτες» («cultural diplomats») μοιράζοντας ιστορίες για την ιστορία και τον πολιτισμό τους, εν τέλει προωθώντας το όραμα και τους στόχους των ΗΠΑ.

Επίλογος

Το να επανορθωθεί η ζημιά που επέφερε ο τέως Πρόεδρος Trump στη δημόσια διπλωματία και την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Η κυβέρνηση Trump αγνόησε τις παραδοσιακές αρχές της πρακτικής της πολιτιστικής διπλωματίας, υπονόμωσε τους αμερικανικούς ραδιοτηλεοπτικούς φορείς και πλήγωσε τη φήμη της Αμερικής παγκοσμίως.³³ Ο Alistair MacDonald στη μελέτη του για το πώς οι αντιλήψεις καθορίζουν την επιτυχία των εθνών, προσωποποιεί το κράτος γράφοντας ότι «η αξία του να σε συμπαθούν είναι ανυπολόγιστη» αφού η δημοτικότητα και η γοητεία επιφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη.³⁴ «Οι αντιλήψεις είναι σημαντικές. Οι αντιλήψεις επηρεάζουν συμπεριφορές, οι συμπεριφορές επηρεάζουν την πραγματικότητα. Αλληλοεπιδρούν με διακριτικό μα σημαντικό τρόπο που επηρεάζει την ικανότητα μιας χώρας να προσελκύει διεθνές εμπόριο, ξένες επιχειρήσεις, φοιτητές και τουρισμό».³⁵

Η γοητεία του αμερικανικού «τρόπου του βίου» στην Κύπρο διαφαίνεται μέσα από τη διάχυση και εγχώρια κατανάλωση των εξαγωγικών πολιτιστικών της προϊόντων, τη μεθοδική προώθηση των εκπαιδευτικών και άλλων προγραμμάτων ανταλλαγής, τις δράσεις των αμερικανικών κρατικών φορέων στη Δημοκρατία. Για παράδειγμα, Κύπριοι που φοιτούν στις ΗΠΑ και επιστρέφουν με το πέρας των σπουδών τους στην Κύπρο, συνήθως διάκινται ευνοϊκά προς τις ΗΠΑ. Κύπριοι που μεγαλώνουν παρακολουθώντας ταινίες αμερικανικής παραγωγής (συχνά κρατικά επιχορηγούμενες) και που ακούν αμερικανική μουσική, επίσης συνήθως διάκινται ευνοϊκά στις ΗΠΑ έχοντας δεχθεί την επιρροή της αμερικανικής πρότασης πολιτισμού. Υπάρχει δηλαδή εξοικείωση με την εικόνα των ΗΠΑ, μιας και η αντίληψη που δημιουργεί το Αμερικανικό κράτος μέσα από την άσκηση της πολιτιστικής του διπλωματίας (και σε συνεργασία με άλλους φορείς) στο ξένο κοινό, είναι τέτοια που επιτρέπει στις ΗΠΑ να υπάρχουν και να δρουν στο εξωτερικό, συμβάλλοντας και συχνά συνδιαμορφώνοντας την εγχώρια πραγματικότητα.

³³ Ο.π.

³⁴ Alistair MacDonald, *Sources of soft power: How perceptions determine the success of nations*, British Council Report, Φεβρουάριος 2020, 6.

³⁵ Ο.π.

Βιβλιογραφία

Alistair MacDonald, *Sources of soft power: How perceptions determine the success of nations*, British Council Report, Φεβρουάριος 2020.

Aristotle Tziampiris, “The Greater Eastern Mediterranean and Greece”, CPD Blog, 19 March 2021, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/greater-eastern-mediterranean-and-greece>

Ien Ang, Yudhishtir Raj Isar & Phillip Mar, “Cultural diplomacy: beyond the national interest?,” *International Journal of Cultural Policy* 21, no.4 (2015): 365-381.

Jessica Gienow-Hecht, “US Cultural Diplomacy”, *Transatlantic Cultures* digital platform, DOI: 10.35008/tracs-0075

John Higgs, *Ο αιώνας των μεγάλων αλλαγών: Κατανοώντας τις αντιφάσεις και τις προκλήσεις του 20^{ου} αιώνα* (Αθήνα: Μεταίχμιο, 2016).

Joseph S. Nye, Jr., ‘Covid-19’s painful lesson about strategy and power’, ιστοσελίδα ‘War on the Rocks’, 26 Μαρτίου 2020. <https://warontherocks.com/2020/03/covid-19s-painful-lesson-about-strategy-and-power/>

Joseph S. Nye Jr., “No, President Trump: You’ve Weakened America’s Soft Power”, Opinion, *The New York Times*, 25 February 2020.

Joseph S. Nye Jr., *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York, USA: PublicAffairs, 2004).

Kevin V. Mulcahy, “Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938–1978”, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 29:1, 7-28.

Mehmet Yegin, “United States Policy in the Eastern Mediterranean”, *Comparative Southeast European Studies*, 2022, 70:3, 439–461, 448, <https://doi.org/10.1515/soeu-2022-0030>

Natalia Grincheva, “U.S. Arts and Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline and the Twenty-First Century Debate”, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 2010, 40:3, 169–83

Paul Hare, “Public Diplomacy and Soft Power? No Thanks, It’s America First”, USC Center on Public Diplomacy Blog, 18 February 2020.

William Rugh, Zachary Shapiro, “Restoring U.S. Public Diplomacy”, CPD Blog, 29 July 2020, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/restoring-us-public-diplomacy->, *The Department of State Bulletin*, Vol. 43, Part 1.-, ‘2019 in Review & Look Ahead to 2020: Breaking New Ground

in Our Bilateral Security Relationship', U.S. Embassy in Cyprus website, News & Events, 29 Δεκεμβρίου 2019. <https://cy.usembassy.gov/20191231-year-in-review/>

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εξωτερικών, Ειδικά Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής, Πολιτιστική Διπλωματία, <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>

Ηλίας Μαγκλίνης, «Ο πολιτισμός ως εξαγωγίμο προϊόν», Καθημερινή, 23 Ιουλίου 2019, <https://www.kathimerini.gr/opinion/1035203/o-politismos-os-exagogimo-proion/>

Νικόλαος Βασιλειάδης και Σοφία Μπουτσιούκη, *Πολιτιστική Διπλωματία: Ελληνικές και Διεθνείς Διαστάσεις* (Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015).

Τάσος Τζιωνής, «Το ψεύδεσθαι στις διεθνείς σχέσεις», 29 Ιουλίου 2012, https://infognomonpolitics.gr/2012/07/blog-post_9158-3/

Χρήστος Γιανναράς. *Πολιτιστική Διπλωματία: Προθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού*. Αθήνα: Ίκαρος, 2003, Β' Έκδοση.
